

Klasisko formu hierarhija

- Formu sistematizāciju nosaka:
 1. Konstruktijas sarežģītības pakāpe – daļu skaits
 2. Daļu tematiskais materiāls (vientēmas vai politematiskās formas)
 3. Attīstības pamatprincipi, kas ir sacerējuma pamatā
 4. Tonālās struktūras

Klasiskās formas pamatprincipi sarežģīšanas progresijā

- Periods
- Vienkāršās formas
- Saliktās formas
- Rondo forma
- Variācijas
- Polifonā forma – fūga
- Sonātes forma
- Rondo sonātes forma
- Cikliskas formas
- Koncentriskas formas
- Kontrasta sastatformas, jauktas un brīvas formas (arī izvērstas vokāli instrumentālas formas)

periods

- Kompozicionāla pamatforma, kurā ietverts izvērsta un pabeigtas mūzikas domas izklāsts homofonajā faktūrā
- Pamatīpašības: individualizēts tematiskais materiāls un ekspozīcijas izklāsta tips
- Izvērstos skaņdarbos – tēmas izklāsta forma.

Perioda noslēguma pazīmes

- Pilna pabeigta noslēguma kadence
- Ritma apstāja
- Faktūras izmaiņas (pievērst uzmanību balsu skaitam u.tml.)
- TĀLĀK SEKO:
- Jauna tematiska materiāla sākums
- Tā paša tematiska materiāla attīstības sākums (nenoturība)
- Pilna atkārtojuma sākums

Perioda apjoms

- Nav ierobežots.
- Izklāsta likumsakarības:
- Domas izteikšanai pietiekami izvērstā izklāstā tiek izmantoti periodi, kas nemēdz būt mazāki par 8 taktīm.
- Izņēmums – L.van Bēthovena 25. sonātes 2.d. (4 taktis)
- Maksimāla robeža nav noteikta (būtisks taktsmērs, temps, ritms, attīstības intensitāte u.c.) – apt. 16-32 taktis.

Izņēmums – L.van Bēthovena 25. sonātes 2.d. (4 taktis)

Andante ♩. 56

p espressivo

ff

Perioda struktūra

PERIODS 8 taktis

teikums 4 takts

teikums 4 takts

frāze 2 taktis

frāze 2 taktis

frāze 2 taktis

frāze 2 taktis

motīvs 1
takts

motīvs 1
takts

motīvs 1
takts

motīvs 1
takts

[submotīvs]

[submotīvs]

[submotīvs]

[submotīvs]

Izņēmums – teikumos nedalāms periods – L.v.B. 6. sonāte 2.d.)

Allegretto.

The image displays a musical score for the first system of the 6th sonata by Ludwig van Beethoven, 2nd movement. The score is in 3/4 time, B-flat major, and features a piano (*p*) dynamic. The first system shows a melodic line in the right hand and a bass line in the left hand, both connected by a long slur. The second system shows a continuation of the melodic line in the right hand and a bass line with chords, marked with a forte (*f*) dynamic.

Dalījums teikumos (parasti 2, retāk – 3-4: L.van Bēthovena 1.sonāte 3. daļa).

8 (8)

MENUETTO.

Allegretto.

The image displays a musical score for a Minuet in G major, Op. 10 No. 3 by Ludwig van Beethoven. The score is written for piano and consists of two systems of music. The first system begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 3/4 time signature. The tempo is marked 'Allegretto'. The first measure is marked with a piano dynamic (*p*). The melody in the right hand features a series of eighth and sixteenth notes, often beamed together, while the left hand provides a simple harmonic accompaniment. The second system continues the piece, showing a dynamic shift from piano (*p*) to forte (*f*) in the middle, and then back to piano (*p*) after a repeat sign. The score concludes with a double bar line and repeat dots.

Perioda iekšējā uzbūve – melodiski sintaksiskās struktūras:

- Raksturo perioda iekšējo uzbūvi
- Var būt sastopamas perioda ietvaros un citos formas posmos
- Struktūru analīzes centrā ir proporcijas starp elementiem (resp. taktu skaits)

Atkārtojuma/periodiskuma struktūra:

1+1+1+1 vai 2+2+2+2 u.tml.

- L.v. Bēthovens 3.sonāte 2.d.:

Adagio.

The image displays two systems of musical notation for the second movement of Beethoven's Piano Sonata No. 3, Op. 2, No. 3. The tempo is marked *Adagio.* The music is in A major and 3/4 time. The first system shows the first four measures, and the second system shows the next four measures. The music features a repeating rhythmic pattern in both hands, with the right hand playing eighth notes and the left hand playing quarter notes. The dynamics are marked piano (*p*).

Summējuma struktūra: 1. ar pilnu summējumu:

1+1+2 (L.v.B. 1.sonāte 3. daļa – *skat. iepriekš. slaidā*);

2+2+4 (L.v.B. 3.sonāte 3.daļa):

SCHERZO. (17) 13
Allegro.

The image displays two systems of musical notation for a Scherzo. The first system is in 3/4 time, marked 'Allegro' and 'p' (piano). It features a treble clef with a melodic line and a bass clef with a supporting line. The second system continues the piece, showing a more complex rhythmic pattern in the treble clef and a steady bass line. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings.

1+1+1+1+4
(L.v.B. 4.sonāte 2.daļa)

Largo, con gran espressione (♩ = 48)

p

ten.

rinf. *p*

sf

10

ar nepilnu summējumu:

$$2+2+5$$

$$1+1+1+2$$

t.s. “progresijas summējums”

- Struktūra paplašinās divkāršā, trīskāršā summējumā:

1+1+2+4 (L.v.B. 9.sonāte 2. daļa)

Allegretto (♩ = 69)

The musical score is presented in two systems. The first system contains measures 1 through 10, and the second system contains measures 11 through 20. The piece is in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked 'Allegretto' with a quarter note equal to 69 beats per minute. The score includes various dynamics such as piano (*p*), fortissimo (*sf*), and crescendo (*cresc.*). Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. There are also articulation marks like accents and slurs. The piece concludes with a final chord in measure 20.

2+2+4+4+8

(L.v.B. 2.sonāte 1. daļa G.P.)

Sonate N^o2.

Allegro vivace.

The image shows a musical score for the first movement of Sonata No. 2 by Ludwig van Beethoven. The score is in G major and 2/4 time. It consists of two systems of piano and bass staves. The first system is marked 'p' and 'Allegro vivace.' The second system is marked 'sp' and 'pp'.

Skaldījuma struktūra:

- Veidošanas process pretējs summējumam:
4+2+2 vai 2+1+1 (L.v.B. 10.sonāte 2.daļa):

Andante (♩ = 92)
La prima parte senza replica

The image displays a musical score for the first part of the 10th Sonata, 2nd movement, by Beethoven. The score is in 3/4 time, marked Andante (♩ = 92). It consists of two systems of music. The first system shows the beginning of the piece with a piano (p) dynamic. The second system shows a crescendo leading to a fortissimo (sf) dynamic, followed by a section marked piano (p).

- Sastopami gan daļēji, gan progresējoši varianti:
- $3+1+1$
- $4+2+2+1+1$

Skaldījums ar sekojošo summējumu

- Īpaši noturīga, stabila struktūra:
- $2+1+1+4$
- $4+1+1+2$

$2+1+1+1+1+2$ (L.v.B. 3.sonāte 3.daļa – 2. teikums –
skat. iepriekšējā slaidā)

$2+2+1+1+2$ (L.v.B. 11. sonāte 4. daļa – 1. teikums)

Perioda tematiskā uzbūve

Atkarībā no uzbūves izšķir:

- Atkārtotas tematiskās uzbūves periodus – 2. teikums balstās uz 1. teikuma tematisko materiālu (līdzīgs sākums). Raksturīgs izteiktās domas atkārtojums un apstiprinājums.
- Vienotas tematiskās uzbūves periodus – 2. teikuma izklāsts atšķiras no 1.

NB: nejaukt terminu ar “teikumos nedalāmu periodu”

Periods ar reprīzi

Veidojas, ja
sākotnējais motīvs
atkārtojas 2.
teikuma
nobeigumā:

Jāzeps Vītols

Lēni
[Lento]
p

Tenore I
Tenore II

1. Cik jau - ka nakts! pie de - bess li - do vēl lē - nām pē - dēj's
2. Cik klu - sa nakts! jau mie - gā mai - gā kā pa - mi - ru - si

Basso I
Basso II

p *cresc.*

1. lē - nām, lē - nām
2. pa - mi - ru - si

4

T. I
T. II

die - nas stars, un u - pē mē - nes - nī - ca kli - do, un
da - ba snauz, vēl no - mo - dā tik mig - la nai - gā, tā

B. I
B. II

p un vēl

7

T. I
T. II

dzel - mē kle - jo nā - ru bars. Cik jau - ka nakts, cik jau - ka nakts!
die - viem svē - tos se - gus auž. Cik klu - sa nakts, cik klu - sa nakts!

3. I
3. II

un dzel - mē *dim.* *p* *pp*
tā die - viem

Jautājuma-atbildes struktūra

1. teikums beidzas ar D
2. teikums sākas ar to pašu harmoniju, bet ar sākotnējo motīvu (L.v. B. 2. sonāte 3 daļa):

Allegretto.

The image displays a musical score for the first two sentences of the third movement of Beethoven's Piano Sonata No. 2. The first sentence (measures 1-6) ends with a D chord. The second sentence (measures 7-12) begins with the same D chord but introduces the original melodic motif. Dynamics include piano (*p*), crescendo (*cresc.*), and piano (*p*).

motīvu savstarpēja “saķēdēšana” (L.v.B. 1.sonāte 3.daļa - menuets)

	1. teikums	2. teikums	3. teikums	Papildin.
Taktis	1+1+2	1+1+2	2+2(1+1)	2(1+1)
Motīvi	a a ₁ b	a a ₁ b	b c	c

Perioda raksturojums no kvadrātiskuma viedokļa

- Saistīta ar kustību organizējošiem □ anriem (deju, maršu)
- Kvadrātiska uzbūve (2, 4, 8, 16, 32 taktis)
- Apvienojas ar perioda iekšējo simetriskumu ($8=4+4=2+2+2+2$)

L.v.B. 1. son. 2.d.; 2.son. 3.d.; 9.son. 2.d.; 10.son. 1.,2.,3.d., 11.son. 3.d.

Nekvadrātiskas uzbūves periodi

Var būt simetriska struktūra (3+3, 5+5, 6+6)

Nesimetriska struktūra (5+6, 4+5)

Tiek vērtēts pēc 2. teikuma:

- Saīsinājums (pirms kadences)
- Paplašinājums (pirms kadences – nejaukt ar papildinājumu, kas atrodas PĒC kadences!)
- Šķietamais kvadrātiskums (8=3+5)

Perioda tonalitāte

- Visu laiku skan vienā tonalitātē (bez novirzēm uz citām) – vientonāls

(L.v.B. 1.son. 2. daļa; **2.son. 3. daļa** - *skat. iepr. slaidu*; 5. son. 2.daļa)

- Sākas un beidzas vienā ton-tē, bet attīstībā ir citu ton-šu elementi (novirzes) – tonāls

(L.v.B. 7.son, 2. daļa, 3.daļa; **8. son. 2.daļa** – *skat. iepr. slaidu*)

- Noslēdzas citā ton-tē – modulējošs

(L.v.B. **1.s. 3.d.** - *skat. iepr. slaidu*, 2.s. 4.d., 6. s. 2.d.)

- Noslēdzas T – noslēgts
- Noslēdzas nenoturīgā funkcijā – nenoslēgts (izņēmums)

Kadence

Viduskadence (1.teikuma beigās)

Noslēdzas ne ar T –
puskadence (=«pusceļā»):

$T+D$ =autentiskā

$T+S$ =plagālā

$S+(T)+D$ =saliktā
(autentiskā)

Noslēdzas ar T =
viduskadence

$D+T$ = autentiskā

$S+T$ =plagālā

$S+D+T$ =saliktā

Noslēguma kadence

Saliktā ($S+D+T$)=pilnā
noslēguma kadence

1) Ja trūkst=nepilna

2) Noslēdzas ar T pīmas
melodiskajā stāvoklī
=pabeigta

Nenoslēdzas ar T pīmas
melodiskajā stāvoklī –
nepabeigta

3) Ja ir $K6/4$ = 2.veida
nosl.kad.

Ja nav $K6/4$ = 1.veida
nosl.kad.

Divkāršais periods

- Veidojas obligāti vienkārša perioda atkārtojuma rezultātā, bet ar izmaiņām:

1) Atšķirība kadencē vai kadencēs

2) Atšķirība tonālajā plānā (piem., periods kļūst par modulējošo)

3) Atšķirība melodijas zīmējumā (piem., ir cita kulminācija)

F. Šūberts Valsis *h moll*;

F. Šopēns Etīde Nr.2, 10,

L.v.B. 8. sonāte 1.d. Bl.p.,

S. Raḥmaņinovs 2. klavierkoncerts 2.d.

Periods kā patstāvīga skaņdarba forma

- Sākot ar 19.gs. nereti izmanto kā patstāvīgu skaņdarbu (instrumentālo vai vokālo miniatūru)
- Raksturīgs viena emocionālā stāvokļa, tēla ietvērums
- Raksturīgs 2. teikuma iekšējais paplašinājums.
- Var būt ievads, noslēgums (papildinājums) un/vai koda.
- = vienkāršā viendaļas forma ([F.Šopēns – prelūcijas nr.2, 3, 7, 20](#))

NĀRU DZIESMA

J. Jaunsudrabiņa vārdi

1906

Palēnām, ļoti maigi

S. *pp*

Nav jū - ras bez dzi - ļu - ma, nāc, ak, nāc; mir - tes un

A. *pp*

li - li - jas, mir - tes un li - li - jas, nāc, ak, nāc!

Šo dziesmiņu parasti izpilda trīs reizes. Pirmo reizi klusu, otro reizi stiprāk un trešo — pavisam klusu, kā attālinoties.

Simfonizētais periods

- Jeb attīstītais periods.
- Izvērstis periods ar intensīvu un sasprindzinātu iekšējo intonatīvo attīstību
- Sastopams sonātēs, simfonijās un citur

L.v.B. 5. sonāte 1.d.

L.v.B. 5.simfonija 1.d., 6.simf. 1.d., 9. simf. 1.d. G.P.

L.v.B. 5. sonāte 1.d.

Allegro molto e con brio (♩ = 69)

op. 10 Nr. 1

Sonate Nr. 5

The image displays the first movement of Liszt's Sonata No. 5, Op. 10 No. 1, in E-flat major, 2/4 time. The score is written for piano and consists of four systems of music. The first system shows the beginning of the piece with a piano (*p*) dynamic. The second system includes a first ending bracket and a *rinf.* (ritardando) marking. The third system features a *ff* (fortissimo) dynamic. The fourth system concludes with a *fp* (fortissimo piano) dynamic and a first ending bracket. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and fingering numbers (1-5) for both hands.

Perioda vēsturiskā izcelsme

- Rašanās saistīta ar tautas mūziku
- Saikne ar polifono mūziku – atrisēs tipa periodu.
- Laika, proporciju ziņā absolūti nenoteikts, taktu skaits neprognozējams
- Dalās motīvos, frāzēs, bet ne teikumos
- J.S. Bahs Franču svīta Nr.3 h moll: 2+5, 1+2+2(papild.)
- J.S. Bahs – LTK – 1, Prelūdijs *es moll*
- J.S. Bahs – LTK – 1, Prelūdijs *h moll*

Periods ar citas formas iezīmēm...

- Pieder jauktajām formām
- Ārpus tipiskas struktūras elementiem ir vēl citas, otrā plāna formas iespaids:

L.v.B. 5. sonāte 1.daļa (*notis skatīt iepriekš*).

1.teikums (a)

2.teikums (b)

3. teikums kā reprīze-papildinājums (a₁)

Analīzes piemēri:

- F. Šopēns Prelūdijs E dur nr.9.
- F. Šopēns Prelūdijs h moll
- F. Šopēns Noktirne c moll op.48 nr.1
- R. Šūmanis «Jaunatnes albūms» nr.29

Noteikt periodu

- 1) No tonālā viedokļa
- 2) No kvadrātiskuma viedokļa
- 3) No tematiskās struktūras viedokļa.

PIE BALTIJAS JŪRAS

Autora vārdi

У БАЛТИЙСКОГО МОРЯ

BY THE BALTIC SEA

J. Straume

Sparīgi
[Con forza]

T. *f*

Pie Bal - ti - jas jū - ras, kur zie - me - lis šņāc un

B. *f*

5 da - ba vēl stin - gra un cie - - ta; kur ban - gas pret

10 klin - - tīm škel - da - mās krāc, tur lat - vie - šu

ff

14 dzim - te - nes vie - - - - ta. Tur vī - - ri, kas

mf

mf Tur

Perioda analīzes plāns

- Perioda noslēguma pierādījums (noslēguma kadence, kas veido cezūru, kas seko tālāk?)
- Perioda tonalitāte. Raksturojums no tonālā viedokļa (tonāls/vientonāls/modulējošs)
- Teikumu skaits, tematiskās uzbūves (vienotā/atkārtotā), citas formas iezīmju (ja tādas ir) un kadenču raksturojums
- Taktu skaits teikumos (secinājums: kvadrātisks/simetrisks/nesimetrisks – ja pēdējais, kas notiek ar 2.teikumu?)
- Dalījums frāzēs, motīvos. Sintaksisko struktūru raksturojums (skaldījuma, summējuma u.tml.)
- Faktūras raksturojums (homofona, polifona – cik līnijas?)
- Melodijas raksturojums (izteiksme, kulminācijas tips)